

VN/2890172024/10.2.2025

Hallitusohjelma 20.6.2023

VN/28938/2023/-SM-1

Opas toiminnanharjoittajille sekä lupa- ja valvontaviranomaisille (11.4.2023/20.10.2023)

Valtioneuvoston selvitys eduskunnalle Suomen ampumaratojen tilanteesta

Luonnos hallituksen esitykseksi ampumaratojen ympäristöluvanvaraisuuden rajan nostamiseksi

1. Hallitusohjelma ja suosituksia ampumarataverkoston kehittämiseksi

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi nostaa siviiliampumaratojen määrää, mikä tarkoittaa uusien ampumaratojen rakentamista ja tarpeettomasti suljettujen ratojen uudelleen avaamista. Hallitusohjelmaan on kirjattu myös tavoite sujuvoittaa ampumaratoja koskevia ympäristölupaprosesseja ja lainsäädäntöä.

Hallitusohjelman taustalla on muun muassa Valtioneuvoston selvitys Suomen ampumaratojen tilanteesta, jonka johtopäätöksiin ja suosituksiin liitot yhtyvät. Selvityksessä on tuotu hyvin esille niitä haasteita, mitä ampumaratoihin liittyy erityisesti ympäristöministeriön toimialan suunnalta.

Tavoitteet edellyttävät näkemyksemme mukaisesti muun muassa sitä, että

- ampumaradat poistetaan ympäristönsuojelulain ympäristölupaa edellyttävien pykälien soveltamisalasta
- sisäministeriön hallinnonalaan kuuluvaa ampumaratalakia muutetaan siten, että sen mukaiseen ampumaratalupaan otetaan tarpeelliset määräykset ympäristövaikutusten hallitsemiseksi
- ampumaratoja koskeva sääntely on selkeyden, sujuvuuden ja luotettavuuden takia keskitetään kokonaisuudessaan sisäministeriön toimialalle.

Siirtymävaiheen ajaksi on valmisteltava myös poikkeuslupamenettely, jolla varmistetaan nykyisten ratojen toiminta siihen saakka, kunnes edellä esitetyt toimenpiteet on suoritettu. Sisäministeriön kesäkuussa 2024 käynnistämä hanke on siten erittäin kannatettava ja vastaa Valtioneuvoston selvityksessä esitettyihin haasteisiin.

Sisäministeriön hankkeesta ja siihen ehdottomasti liittyvästä poikkihallinnollisen yhteistyön tarpeellisuudesta huolimatta ympäristöministeriössä on käynnistetty lakiesitysten lisäksi hankkeita ja toimenpiteitä, joilla ei saada ampumaratojen tilannetta helpotettua. Saatujen havaintojen mukaan ympäristöhallinnon tulkintalinja on tiukentunut. Tämä yhdistettynä ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen muuttamien ohjeistusten kanssa tulee tarkoittamaan, että ampumaratojen sulkeminen tulee jatkumaan (kts viite 4). Esimerkkejä on viime kuukausilta lukuisia.

Toiminnan tekee erikoiseksi se, että se tapahtuu sisäministeriön hankkeesta (1.6.2024-30.9.2025) piittaamatta ja se, että eri ministeriöt eivät tee ilmeisesti yhteistyötä hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Hyvistä hallitusohjelmakirjauksista huolimatta on ampumaratojen ahdinko, ja määrän väheneminen on jatkunut nykyisellä hallituskaudella. Tilanne ei tule muuttumaan ennen merkittäviä sisäministeriön valmistelemlia lakimuutoksia, tai poikkeuslupamenetelyä, jolla estettäisiin nyt käytössä olevien ratojen sulkeminen ja jo suljettujen ratojen avaaminen. Nyt laadittu esitys ei muuta nykyistä tilannetta käytännössä lainkaan.

Ampumaratojen ympärillä käytävien lainsäädäntöhankkeiden osalta positiivisena voidaan pitää sitä, että paljon esillä olleen REACH-asetuksen osalta (s. 7) Euroopan Unioni ymmärsi ottaa huomioon nykyisen turvallisuustilanteen ja näillä näkymin lyijyluoteja ampumaratakäytössä ei rajoiteta seuraavaan 10 vuoteen. Samaa ajattelutapaa toivoisi myös ympäristöministeriöltä.

2. Ympäristöministeriön esitys VN/28901/2024

"Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoituksenvarainen on ulkona sijaitseva ampumarata, jolla on tarkoitettu ammuttavaksi enintään 10 000 laukausta vuodessa ja jossa ei ole haulikkoammuntaan tarkoitettua rataa. Muu kuin ilmoituksenvarainen ulkona sijaitseva ampumarata on ympäristöluvanvarainen. Ampumaradan ilmoituksen tai ympäristölupahakemuksen käsittelee pääsääntöisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelman kirjaus sujuvoittaa ampumaratoja koskevia ympäristölupaprosesseja siirtämällä nykyistä suurempi osa ampumaradoista ympäristölupavollisuudesta käsittelyajaltaan keskimäärin nopeamman ilmoitusmenettelyn piiriin.

Esityksellä ilmoituksenvaraiseksi säädettäisiin ulkona sijaitseva ampumarata, jolla on tarkoitettu ammuttavaksi enintään 50 000 laukausta vuodessa ja jossa ei ole lyijyhauleilla tapahtuvaan haulikkoammuntaan tarkoitettua rataa. Muu kuin ilmoituksenvarainen ulkona sijaitseva ampumarata olisi ympäristöluvanvarainen.

Lisäksi esityksellä säädettäisiin määräaika tehdä ilmoitus tai hakea ympäristölupaa niille lain voimaan tullessa toiminnassa oleville ampumaradoille, jotka eivät ole aiemmin näin tehneet."

Ilmoituksenvaraiseksi säädettävän ampumaradan nosto 50 000 laukaukseen nykyisen 10 000 sijaan vuodessa on tavoitteena sinänsä kannatettava ja oikeansuuntainen. Muutosta perustellaan esityksessä, että se on nopeasti toteutettavissa.

Käytännössä ilmoitusmenettely ja ympäristölupamenettely ovat hakijan kannalta ovat yhtä haastavia ja viranomaisten käsittelyprosessi on suhteellisen samankaltainen. Esityksessä jopa todetaan (4.2.4), että "Ympäristönsuojelulaissa säädetyt edellytykset ympäristöluvan myöntämiselle vastaavat käytännössä toiminnan sallivan ilmoituspäätöksen myöntämisen edellytyksiä."

Samat haasteet, jotka on tuotu esille jo Valtioneuvoston selvityksessä, tulevat jatkumaan edelleen lakiesityksen perusteluista huolimatta ja eivätkä siten muuta nykyisiä käytänteitä. Valtioneuvoston esityksessä on todettu, että viranomaisten lupakäsittelyt eivät ole yhdenmukaisia eikä nyt esitettävällä ilmoitusmenettelyn muutoksella kyseiseen ongelmaan tule muutosta. Ympäristöministeriön koulutukset tai oppaat eivät ole yhdenmukaistaneet viranomaisten lupakäytänteitä, joten ainoa ratkaisu ongelmaan on siirtää ampumaratoja koskevat lupaprosessit sisäministeriön hallinnonalalle.

Kiteytettynä voidaan todeta, että esityksellä pyritään säilyttämään käytännössä nykytilanne, mutta samalla lakimuutoksen yhteydessä velvoitettaisiin käsittämättömän lyhyellä kahden (2) vuoden siirtymäajalla tekemään ilmoitus tai hakemaan ympäristölupa olemassa olevalle radalle.

Lain perusteluissa ei mainita sanallakaan siirtymäsäännöksen ajasta. Esitetty aika tuodaan esille vasta itse lakitekstin (s. 13) yhteydessä. Tätä voidaan pitää jossain määrin hyvien hallintotapojen vastaisena toimintana ja tavoite ei ole saatujen kokemusten perusteella edes teoriassa mahdollista nykykäytänteillä. Tämä edellyttäisi kaikilta niiltä ampumaradoilta nopealla aikataululla ennalta-arvaamattomilla kustannuksilla olevia toimenpiteitä, jotka todennäköisimmin johtavat kyseisten ampumaratojen toiminnan lakkauttamiseen. Erityisesti toiminnanharjoittajille asiassa ongelmia tuottaa voimassa olevien säännösten kirjava tulkinta eri puolella valtakuntaa. Lakiperusteluissa tulisi olla tarkasteltuna ja perusteltuna, miksi kyseiseen aikamäärään on päädytty ja onko se käytännössä mahdollista edes toteuttaa.

Vastaavasti viranomaisten lupien käsittelyajalle ei esitetä mitään velvoitteita, jotka nykyisellään voivat olla jopa kaksi vuotta kestäviä ja päätös voi senkin jälkeen olla kieltävä. Esityksessä todetaan, että käsittelyjä tulee priorisoida ilman aikamääriä. Huomioitavaa on, että saatujen tietojen mukaan viranomaiset eivät aina saa käsiteltyä ilmoitusmenettelyn mukaisia hakemuksia 120 päivässä.

Esityksessä todetaan muiden toteuttamisvaihtoehtojen kohdalla, ettei esityksen valmistelussa ole huomioitu muita toteuttamisvaihtoehtoja ulkona sijaitsevien ympäristöllisten viranomaismenettelyjen nopeuttamiseksi. Kyseinen kohta herättää ihmetystä etenkin, kun valmistelu on tehty virkatyönä ja myös ympäristöministeriöllä on ollut viitteiden perusteella tiedossa sisäministeriön hankkeesta, jossa on käsittääksemme ympäristöministeriön edustus.

Esityksessä tulee hyvin ilmi, mikä on ympäristöministeriön tilannekuva ampumaradoista. Esityksessä viitataan muiden tuottamiin tietoihin ja todetaan myös, että ei ole todellista faktatietoa radoista. Tällöin on haastavaa ylipäättensä esittää tai todeta ko. muutosten aiheuttamia kustannusvaikutuksia. Maksut vaihtelevat riippuen siitä, mitä eri selvityksiä kulloinkin pyydetään ja kuntien/kaupunkien käsittelyn taksoista. Nämä ovat merkittävä kustannuseriä ratojen pitäjille. Onneksi jotkut maakunnat ovat ottaneet työkseen selvittää ampumaratalain mukaisesti alueensa ampumaratatilanne ja laatia sen kehittämistä tarvittavat suunnitelmat, esim. Lapin liitto.

Lain voimaantuloaikataulu ihmetyttää etenkin, kun sisäministeriön hanke on valmistelussa. Voimaantulon osalta ei ole syytä hankaloittaa toimintaa entisestään takautuvasti vaan mahdollinen muutos koskisi automaattisesti kaikkia alle 50 000 ls:n ratoja (2 ja 3 momentti). Turhaa byrokratiaa on vältettävä ja kun ratatilanne ei ole edes selvillä. Esityksen momentin 4 kohdalta voi todeta, että perustelujen ja itse lain pykälän kohdalla on joko tietoinen tai tahoton virhe.

3. Esitys

Liitot esittävät, että kyseistä lakiehdotusta ei viedä hallituksen esityksenä eduskuntaan, vaan kaikki ampumaratoihin liittyvät lakiesitykset viedään yhdellä kertaa sisäministeriön valmisteleman esityksen perusteella.

Tällöin vältetään turhalta ja osin päällekkäiseltä työltä ja varmistutaan poikkihallinnollisesta yhteistyöstä varmistaen hallitusohjelman tavoitteiden saavuttaminen.